

Caleidoscoop van het duurzaamheidsdebat

Peter Visser bespreekt:

Kees Waagmeester (red.), *Verleidelijk groei. Kroniek van duurzaam Nederland*, Kampen: Kok/Agora/NCDO, 1998

Als gevolg van de grote milieu- en ontwikkelingsconferentie in Rio de Janeiro, is eind 1992 in Nederland door zo'n vijftig maatschappelijke organisaties het Platform voor Duurzame Ontwikkeling opgericht. De bedoeling van deze organisatie was het bevorderen van het publieke debat over duurzame

ontwikkeling. Simpel gezegd is dat die economische ontwikkeling die voorziet in de behoeften van vandaag zonder onmogelijk te maken dat toekomstige generaties in hun behoeften zullen kunnen voorzien. Hoewel het concept duurzame ontwikkeling vooral uit de milieuhoeek komt, en het voortouw daar politiek ook ligt, is het niet hetzelfde als een milieuverantwoorde ontwikkeling zoals vaak gedacht. Het is veel breder en betreft ook sociale, politieke en economische aspecten.

De noodzaak tot een publiek debat erover gold in 1992 heel sterk, aangezien van links tot

rechts iedereen er de mond vol van had. Zonder overigens goed aan te geven waar men het over had en wat de consequenties van het kiezen voor die duurzame ontwikkeling zouden moeten zijn. Duurzaamheid bleef zo een containerbegrip waar van alles onder te vangen viel. In eerste instantie leek dat politiek wel prettig, aangezien je zo mensen kon verenigen die het in de uitvoering eigenlijk niet met elkaar eens waren. Zeker Hans Alders heeft als minister van milieu meerdere malen laten zien daar wel mee uit de voeten te kunnen. Nadeel van deze benadering is het ontlopen van een noodzake-

B O E K E N

lijke politieke articulatie en het niet echt met elkaar bespreken van de keuzes die toch gemaakt moeten worden.

Na het verschijnen van het WRR-rapport 'Duurzame risico's: een blijvend gegeven' in 1994 is deze wat versluisende benadering door de mand gevallen. Vanaf toen wordt meer uitgegaan van de gedachte dat duurzame ontwikkeling niet waardenvrij is, maar het resultaat van normatieve keuzen van de samenleving. Mensen verenigen achter duurzame ontwikkeling wordt dan allemaal een heel stuk taaier, en het leidt tot veel meer botsingen met andere belangen. Simpel gezegd: er moet echt voor gevochten gaan worden, en dat moet je maar liggen. Heel duidelijk is te zien dat Margreeth de Boer hier mee geconfronteerd is gedurende haar ministerschap. Wat dat betreft zien de vooruitzichten met Jan Pronk als minister van milieu er niet slecht uit. Hij is bij aanvang al in het onderwerp ingevoerd en hij weet wat vechten is.

Duidelijk is wel dat er (politiek) wat afgeworsteld is met dat concept van duurzame ontwikkeling. Voor het brede publiek is het dan wel heel moeilijk te volgen, dus een platform dat het publieke debat over duurzaamheid wil bevorderen heeft dan ook een schone taak. Inmiddels vormt het platform samen met de wat bezadigder commissie die bedoeld was voor bewustwording over ontwikkelingssamenwerking de NCDO: de nationale commissie voor internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling.

Een van de voor het grote publiek meest zichtbare activiteiten van de NCDO zijn de zogeheten Duurzaamheidsdebatten. Elk jaar in april is er een week vol debatten tussen vertegenwoordigers van politiek, vakbeweging, milieubeweging, bedrijfsleven, lokale groepen, kerken of wat voor maatschappelijk georiënteerde organisaties dan ook.

De eerste duurzaamheidsdebatten van 1994 in het Scheepvaartmuseum in Amsterdam knalden er gelijk goed in. Veel publiek, veel publiciteit ook; elke dag wel stukken erover in de kranten en ook het NOS-journaal was present. Nu was het zo dat er toen ook parlementsverkiezingen voor de deur stonden, zodat de actualiteitswaarde van de debatten hoog kon zijn. Die aandacht houdt niet aan, het nieuwtje raakt er publicitair wat vanaf. Maar nog steeds vormen de debatten een ontmoetingsplek voor iedereen die wil nadenken over duurzaamheid. En dat zijn er velen, want zo'n week aan debatten wordt altijd wel door enkele duizenden mensen bezocht.

Begeleidend bij de debatten wordt elk jaar een boek uit de 'kroniek van duurzaam Nederland' uitgebracht. Dit jaar dus al het vijfde boek in die reeks en wat mij betreft hoog tijd om eens aandacht aan deze boeken te besteden. Volgens een vaste formule krijgen elk jaar een tiental journalisten of journalistiek ingestelde wetenschappers financiering om een onderwerp voor een groot publiek uit te diepen. De schrijvers zijn over het algemeen dertigers en veertigers, die al een

zekere loopbaan achter de rug hebben. Gelukkig proberen zij het onderwerp echt uit te diepen en niet op een geforceerd basisschoolniveau begrijpelijk te maken voor iedereen.

Per onderwerp worden de relevante deskundigen op dat specifieke terrein geïnterviewd, wat dan de basis vormt van de bijdrage. Elke schrijver van een hoofdstuk vormt zo als het ware de ogen en oren voor jou als lezer, en laat je zo 'bij' raken op de ontwikkelingen op dat deel-terrein.

Het boek van dit jaar, *Verleidelijke groei* geheten, brengt ons tien verhalen waarin totaal zo'n 100 mensen aan het woord komen (ik heb er 97 geteld). Niet alle hoofdstukken zijn uiteraard even interessant, maar dat hangt ook sterk af van de eigen instelling en belangstelling op dat moment. Zoals altijd begint het boek met een inleiding van de redacteur Kees Waagmeester, adjunct-directeur van de NCDO en initiatiefnemer van de debatten. In de eerste drie bundels had hij de gewoonte zijn verhaal te baseren op de te volgen hoofdstukken. Zijn bijdrage kon zo in feite als een soort samenvatting fungeren. Waarom weet ik niet, maar tegenwoordig schrijft hij meer een eigen verhaal. Persoonlijk ervaar ik dit niet als een verbetering, want je mist zo de verbandlegging tussen de verschillende hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk gaat dan over het factor vier-begrip: tweemaal zoveel welvaart en toch tweemaal zo weinig milieudruk. Het gebruik van hulpbronnen moet dan viermaal zo effi-

B O E K E N

ciënt gebeuren. En breed omarmd idee wat nu volop in discussie is. Begrijpelijk want je hoeft dan in feite dat 'o zo hekele' volumebeleid niet te voeren om de milieuproblemen op te lossen. Probleem is dat er in de aannames vaak heel makkelijk van absolute ontkoppeling sprake is; door de welvaartsgroei direct in gebruik aan hulpbronnen teruggaan. Dat lijkt mij een onmogelijkheid, dus de discussie hierover mag nog wel even wat scherper worden. Dat gebeurt niet in dit hoofdstuk. Naar mijn mening is dit dan ook een van de minder geslaagde bijdragen aan de bundel; de schrijfster heeft wel haar best gedaan, maar is duidelijk te weinig in het onderwerp thuis (geraakt).

Dat wordt dan weer gelijk recht gezet in het volgende hoofdstuk dat gaat over de mogelijkheden van de zonnecel als belangrijkste hernieuwbare energieopwekker. Je krijgt daar een helder beeld van de te verwachten mogelijkheden, maar ook de barrières die een verdere door-

braak in de weg staan. Geen ongefundeerd positief verhaal zoals het volgende hoofdstuk wel wat is, dat gaat over de zeppelin als vorm van duurzaam vervoer (n.b. op diesel!).

Dan komen twee wat meer brede verhalen over de duurzaamheid van vrije handel en de spanning tussen maffia en democratie. Hoewel in onderwerp en vorm enigszins een uitbijter in de bundel is die laatste bijdrage ook interessant te noemen. Dan komen nog hoofdstukken over de rol van e-mail als ontwikkelingsmotor, de uitvoering van het natuurbeleid, de te verwachten drinkwaterproblemen, de mogelijke twijfels rond CO₂-beleid en tot slot een beschouwing hoe besluitvorming democratischer te maken is en toch sneller. Beide laatste verhalen zijn weer heel interessant en geven een echt goed overzicht van de discussies van de laatste jaren.

Uit bovenstaande opsomming zal duidelijk zijn dat er niet één lijn, en ook niet één boodschap of gedachte uit de bundel te halen

valt. Dat is wat mij betreft ook de grote kracht van deze boeken. Je leest altijd wel een aantal dingen die je nog niet wist en die je goed kunt gebruiken. En laten we wel wezen, duurzame ontwikkeling betreft dus ook vrijwel alle aspecten van het sociaal-economisch leven. Een boek dat het debat wil bevorderen zal dan ook een breed scala aan onderwerpen moeten behandelen.

Helaas, het leven is vaak hard. De diversiteit lijkt me tegelijkertijd, zeker verkooptechnisch, ook een beetje de zwakte van deze boeken. Veel mensen zullen niet meteen het gevoel krijgen dat je een boek uit deze reeks nodig hebt, terwijl je ze toch in de loop der tijd allemaal wel eens gelezen zou moeten hebben. Mijn advies zal dan ook niet verrassen. Zet je over die eerste aarzeling heen, koop dit boek en begin de kroniek van duurzaam Nederland te volgen.

PETER VISSER
zelfstandig milieud adviseur